

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Humanistiska fakulteten
Översättarprogrammet
Institutionen för språk och litteraturer, källspråk engelska

Ekvivalensproblematik i ekonomiskt språk
En studie av översättningsproblematik i artiklar ur *The Economist*
utifrån Werner Kollers ekvivalens kategorier

Josefin Rosén

Självständigt arbete, 15 högskolepoäng
Översättarutbildning 1, ÖU2100, Magisterutbildning
VT 2011
Handledare: Mats Mobärg
Examinator: Mats Mobärg

Sammandrag

Utgångspunkten för denna uppsats är egna översättningar av fem artiklar ur den brittiska tidskriften *The Economist*. Syftet med uppsatsen är att undersöka översättningsproblematik vid översättning av ekonomiska tidningsartiklar utifrån Werner Kollers fem ekvivalenskategori: denotativ, konnotativ, textnormativ, pragmatisk och formell ekvivalens. För att begränsa ämnet för uppsatsen utgår analysen från tre analyskategorier: verb, stilfigurer och termer.

Uppsatsen inleds med en redogörelse för några av det ekonomiska språkets karaktärsdrag och för Werner Kollers teorier. Därefter följer av en presentation av källtexter, tillvägagångssätt och uppsatsens syfte. I uppsatsens resultat- och diskussionskapitel tas relevanta och typiska problem upp som under arbetet uppkommit utifrån exempel från de översatta texterna, som först avhandlas separat. Med hjälp av en omfattande notapparat har samtliga ekvivalensproblem gällande verb, stilfigurer och termer markerats i översättningarna som, tillsammans med källtexterna utgör uppsatsens appendix. Slutligen innehåller uppsatsen en jämförelse av problematiken som uppstått vid översättningen av samtliga artiklar och en analys av denna problematik.

Med tanke på det begränsade materialet dras inga generella slutsatser, men de tendenser som finns diskuteras. Då noteras att ekvivalensproblematiken delvis är beroende av analyskategori och att det är terminologin i artiklarna som vållar flest problem under översättningens gång, samtidigt som den flitiga användningen av metaforer och dyligt i ekonomiskt språk orsakar de mer svårlösta problemen.

Nyckelord: Werner Koller, ekvivalensproblematik, *The Economist*, ekonomins teknolekt, översättning

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
2. Material, metod och syfte	2
2.1 Material	2
2.1.1 The Economist	2
2.1.2 Utvalda artiklar	3
2.2 Metod	4
2.3 Syfte	4
3. Bakgrund	5
3.1 Ekonomiskt språk	5
3.1.1 Ett dynamiskt språk	5
3.1.2 Ord	5
3.1.3 Metaforer	6
3.1.4 Ekonomiskt fackspråk i allmänspråket	6
3.2 Översättning av facktexter	7
3.3 Kollers ekvivalens kategorier	7
4. Resultat och diskussion	9
4.1 Översättning 1: Gemensam ekonomi	9
4.1.1 Översikt	9
4.1.2 Exempel	10
4.1.2.1 Verb	10
4.1.2.2 Stilfigurer	11
4.1.2.3 Termer	11
4.2 Översättning 2: Marknaden sticker huvudet i sanden	12
4.2.1 Översikt	12
4.2.2 Exempel	13
4.2.2.1 Verb	13
4.2.2.2 Stilfigurer	13
4.2.2.3 Termer	14
4.3 Översättning 3: Är Kina en oundgänglig ekonomi?	15

4.3.1 Översikt	15
4.3.2 Exempel	16
4.3.2.1 Verb	16
4.3.2.2 Stilfigurer	16
4.3.2.3 Termer	17
4.4 Översättning 4: Makrobatik	18
4.4.1 Översikt	18
4.4.2 Exempel	18
4.4.2.1 Verb	18
4.4.2.2 Stilfigurer	19
4.4.2.3 Termer	20
4.5 Översättning 5: Island kommer in från kylan	21
4.5.1 Översikt	21
4.5.2 Exempel	21
4.5.2.1 Verb	21
4.5.2.2 Stilfigurer	22
4.5.2.3 Termer	22
4.6 Jämförelse och analys	23
4.6.1 Översikt	23
5. Slutsats	26
Käll- och litteraturförteckning	27
Appendix	29
a) Översättningar	29
b) Källtexter	50

[Appendix b) ingår inte i den elektroniskt publicerade versionen av det självständiga arbetet.]

1. Introduktion

Det ekonomiska språket växer och frodas. Det används av allt fler, i allt fler sammanhang och är inte längre reserverat för ekonomer (Rombach & Zapata Johansson 2005:7–9). Att en teknolekt vinner mark i samhället är en indikation på ämnesområdets ökade status (Stålhammar 1997:117). Idag får ekonomi stort utrymme inte bara inom politiken, utan också i media. I tidningar och nyheter ges ämnet stor plats, och det är också där de flesta lekmän dagligen finner information om ekonomi.

Ett ämnesområdes ökade betydelse innebär i längden en ökad produktion av texter inom området. Ekonomiska frågor sträcker sig i många fall över landsgränser och är därmed i allra högsta grad relevanta på global nivå. I och med detta spelar översättare en allt viktigare roll för ekonomin vad gäller spridandet av ekonomiska texter. Engelskan sägs förvisso vara det ekonomiska fackområdets huvudspråk (Stålhammar 1997:12), men vad innebär egentligen översättningsarbetet då en engelsk ekonomisk text ska översättas till svenska? Vilka svårigheter möter översättaren?

Ekvivalens har länge varit ett stort forskningsområde inom översättningsvetenskapen och i denna uppsats kommer ekvivalensteori att ligga till grund för denna studie av problematik vid översättningen av tidningsartiklar om ekonomi.

2. Material, metod och syfte

I detta kapitel presenteras det material som ligger till grund för denna uppsats. En beskrivning av tillvägagångssätt i undersökningsarbetet följer också. Slutligen beskrivs även uppsatsens syfte.

2.1 Material

2.1.1 *The Economist*

Primärkälla för denna undersökning är den brittiska tidningen *The Economist*. *The Economist* är en tidskrift, baserad i London, som ges ut en gång i veckan. Tidningen har sin största läsarkrets i USA, men ges ut i många olika länder världen över. Redaktör är sedan 2006 John Micklethwait. Tidningen grundades 1843, som ett inlägg i debatten om frihandel, och har sedan dess haft en liberal prägel. På första sidan i samtliga nummer av *The Economist* finns en beskrivning av tidningens ursprungliga mål. Detta beskrivs som deltagandet i kampen mellan intelligens, som strävar framåt, och ovärdig okunskap som förhindrar människans utveckling.

The Economist's främsta fokus ligger på ekonomi, nyheter och politik, men tidningen har även stående inslag om teknik, vetenskap och kultur. Artiklarna är skrivna med en koncis stil, och tidningens skribenter strävar efter att få plats med så mycket information som möjligt på ett så litet utrymme som möjligt. Stilnivån är hög, men språket är okonstlat, och texterna karaktäriseras av en underliggande fyndighet och slagfärdighet som ofta visar sig i form av ordlekar. Tidningen riktar sig främst till högutbildade läsare och viss bakgrundskunskap om de ämnen som behandlas förväntas. Samtliga artiklar i tidningen är osignerade för att undvika individuell prägel och för att ge tidningen en enhetlig röst och en kollektiv framtoning (*The Economist* [www]).

2.1.2 Utvalda artiklar

De artiklar från *The Economist* som valts ut för översättning och analys är de fem följande:

1. *Parallel economies – What the North and South Koreans can learn from the reunification of Germany* (1–7 januari, 2011). Denna artikel tar upp vad en sammanslagning av Syd- och Nordkorea skulle kunna innebära och riskerna för att Nordkorea skulle bli en stor belastning för den ekonomi Sydkorea byggt upp. Man drar paralleller till Tyskland, som återförenades för över tjugo år sedan, där det forna Östtyskland fortfarande belastar ekonomin.

2. *Squaring the triangle – The rise in bond yields does not solve a long-running dilemma* (18–31 december, 2010). I denna artikel behandlas de höjningar av obligationsräntor som ägt rum i USA och vad de kan få för konsekvenser.

3. *The indispensable economy? – China may not matter quite as much as you think* (30 oktober–5 november, 2010). I denna artikel diskuteras att även om Kina har stor betydelse för världsekonomin är landet inte lika viktigt som många tror i just det avseendet.

4. *Macrobatics – To make money, macro hedge funds must be nimble* (15–21 januari, 2011). I artikeln diskuteras man anledningarna till varför det generellt sett gick dåligt för makrohedgefonder under 2010, och varför de trots detta fortfarande är populära.

5. *Coming in from the cold – Iceland has been tough with creditors and kind to itself. Ireland may wish it had done the same* (18–31 december, 2010). I artikeln tar man upp hur Irland, som har stora ekonomiska problem, kan lära sig av hur Island hanterade sin ekonomiska kris 2008.

Gemensamt för dessa artiklar är att de alla behandlar ekonomi. De berör dock skilda områden inom ekonomi och olika länder. Genom att avgränsa den gemensamma nämnaren för artiklarna till ekonomi undviks att andra faktorer påverkat texterna. Samtliga artiklar är mindre än ett år gamla, vilket utesluter att en eventuell tidsfaktor påverkat språket. De svenska översättningarna återfinns i appendix a), medan appendix b) med källtexter inte ingår i den elektroniskt publicerade versionen av uppsatsen. För tillgång till dessa hänvisas till författaren.

2.2 Metod

Undersökningen är en analys av egna översättningar av de tidningsartiklar som beskrivits i avsnitt 2.1.2 ovan ur ett översättningsvetenskapligt perspektiv. Analysen är en jämförelse av ekvivalensproblematiken under översättningsarbetet utifrån Werner Kollers fem ekvivalenskategori (se avsnitt 3.3 nedan).

Inledningsvis innebär arbetet en egen översättning av nämnda artiklar. Under översättningsprocessens gång markeras de ekvivalensproblem som uppstår i fotnoter i översättningen utan någon detaljerad beskrivning. I texten markeras det problematiska ordet också med fet, kursiv stil. För att avgränsa analysen inriktas den på problematik inom följande områden: verb, stilfigurer och termer. Den sistnämnda kategorin innebär ord eller uttryck som är specifika för det ekonomiska ämnesområdet. I denna studie innefattas också valutor, varumärken och bank-, organisations- och företagsnamn, även om de inte är termer i ordets renodlade betydelse. Anledningen till detta är att sådana språkliga enheter ofta är en viktig komponent i det ekonomiska språket. Med stilfigurer menas språkliga element som skapar stilistisk effekt, såsom metaforer, liknelser, ordlekar, idiom m.m. De identifierade problemen kommer att ligga till grund för resultat- och diskussionskapitlet. Slutligen kommer en jämförelse av ekvivalensproblematiken att göras, även denna som grund för resultat- och diskussionskapitlet.

2.3 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka om någon av Kollers ekvivalenskategori visar sig mer problematisk än andra och om det finns en genomgående tendens i alla undersökta artiklar att samma ekvivalenskategori är dominerande problematisk. Om så är fallet, finns det då en möjlig förklaring till varför just den kategorin är mer problematisk än de andra? Jag vill även redogöra för intressant, och eventuellt återkommande, problematik som uppstår under översättningens gång.

Det är viktigt att notera att resultatet delvis är färgat av mig som översättare, eftersom detta är en studie som tar sin utgångspunkt i mina egna undersökningar. Som alltid påverkas översättningar, och de eventuella problem som uppstår under arbetet, av översättarens preferenser, kunskap och strategier. Därför är ett visst mått av subjektivitet oundvikligt.

3. Bakgrund

3.1 Ekonomiskt språk

3.1.1 Ett dynamiskt språk

Det ekonomiska språket har enligt Melin (2004:21–25), något krasst uttryckt, tre funktioner: att informera, imponera och irritera. Men oavsett syfte handlar det ekonomiska språket ofta om en sak: upp- och nedgångar. Man talar om att *nedgången minskar*, *nedgången ökar*, *tilltagande stabilisering*, *sjunkande aktier* osv. Varianterna är otaliga. Ytterligare en dimension i det ekonomiska språket är rörelse fram och tillbaka. Alla dessa olika rörelser ger tillsammans ett intryck av stor dynamik, med aktiekurser och valutor som *drar iväg*, *rasar*, *klättrar*, *tippar över* osv. Till och med i de sammanhang då en ekonomisk företeelse är stillastående finns det i språket inslag av rörelse, med uttryck som t.ex. *tuffar på*.

3.1.2 Ord

För en språkvetare kan det ibland kännas hopplöst att utreda de semantiska skillnaderna mellan det ekonomiska språkets flera ord för samma företeelse. Språket är inte bara rikt på till synes synonyma ord utan även på hypo- och hyperonymer. Har man t.ex. en gång rätt ut vem som är *låntagare*, ska man också lista ut huruvida han eller hon är en *hedger* eller en *trader* (Melin 2004:35).

Det ekonomiska språket är trendkänsligt. Många ord förekommer mycket ofta under en period för att sedan bli omoderna. Dessa ord används som ett uttryck för prestige och som indikation på att talaren är insatt, uppdaterad och hänger med. Undersökningar visar att modeorden går i cykler och efter att de blivit urvattnade efter några års överanvändning minskar de avsevärt i användning. Skulle orden användas i ekonomiska sammanhang efter att de blivit omoderna sänder

det signalen att talaren inte är tillräckligt insatt i ämnet och inte hållit sig à jour vad gäller den ekonomiska världen (Melin 2004:16–17, 32).

3.1.3 Metaforer

Ekonomiskt språk är rikt på metaforer. Eftersom ekonomiska frågor är abstrakta, blir metaforiska uttryck instrument för att göra informationen tillgänglig. Ekonomin hämtar många av sina metaforer från fysiken och mekaniken, med jämnviktsbegrepp som *balans* och *stabilitet*. Som tidigare nämnts är det också mycket vanligt med rörelserelaterade och rumsliga uttryck som ofta rör upp- och nedgångar. Många metaforer är även relaterade till vätska (t.ex. *pengaflöde* och *valutaströmmar*).

Lagbundenhet framstår som en grundtanke för ekonomer och många metaforer är relaterade till spel och krig. Man talar exempelvis om *skattefuska* och *offensiva program*.

En annan typ av konkretiserande metafor är förmänskligandet av abstrakta begrepp. De personifierade uttrycken indikerar en syn på ekonomin som en självständig enhet med mänskliga drag. Ekonomiskt språk innehåller dessutom många värdeladdade metaforer, vilka ger starka associationer till saker som är positiva, men kanske framför allt negativa, med ord som *skattebörd* eller *urholkad ekonomi* (Stålhammar 1997:106, 108–112).

3.1.4 Ekonomiskt fackspråk i allmänspråket

Som tidigare nämnts är det inte bara ekonomer som använder ekonomiskt språk. Även utanför den fackekonomiska sfären finns många som nyttjar och behärskar det ekonomiska språket väl (Rombach & Zapata Johansson 2005:7–9). Idag finns många ekonomiska termer i allmänspråket. Ju mer betydelsefullt ett fackområde blir, desto högre status får det i ett samhälle, vilket märks på användningen av fackområdets termer i allmänspråket (Stålhammar 1997:117).

De flesta av oss har en egen relation till ekonomi. Många har exempelvis lån med ränta och betalkort med möjlighet till kredit, likaså är köp av varor på avbetalning mycket vanligt. Att de allra flesta, inte bara ekonomer, har en relation till ekonomi gör att det är omöjligt att uteslutande betrakta det ekonomiska språket som ett fackspråk. Det skulle med ett sådant förhållningssätt bli svårt att dra gränsen mellan vad som i så fall skulle ses som allmänspråk och vad som är att betrakta som fackspråk (Rombach & Zapata Johansson 2005:10–12).

3.2 Översättning av facktexter

Henrik Selsøe Sørensen (1994:13–28) definierar facktexter som funktionella texter som rör ett område med saker som inte är allmänt kända. Tidningsartiklarna i *The Economist* är inte utpräglade facktexter, men de rör ett specifikt fackområde. Artiklarna är också skrivna för läsare med viss förväntad bakgrundskunskap och kan därmed vålla svårigheter för lekmän utan denna förutsatta kunskap. Just denna svårighet är ännu ett kriterium som Selsøe Sørensen sätter upp för att en text ska benämnas som en facktext.

Översättning av funktionella texter kräver att översättaren besitter viss bakgrundskunskap om ämnesområdet. Det stora problemet vid översättning av facktexter tycks ofta vara just det faktamässiga. Selsøe Sørensens hypotes (1994:13–28) är att ju mindre översättaren vet om fackområdet, desto trognare är han eller hon källtexten. Detta innebär att översättaren inte är benägen att göra ändringar i texten utifrån antaganden om förkunskap eller implicitet. Denna strategi förutsätter att käll- och målspråkskulturer är identiska, för annars riskerar översättaren att texten förlorar sin funktion i målspråkskulturen.

Selsøe Sørensen (1994:13–28) tar därför upp tre sorters kunskap som en översättare bör besitta för att uppnå en så lyckad översättning som möjligt. Dessa är kunskap om ämnesområdet, kunskap om diskrepans i käll- och målspråket vad gäller ämnesområdet för att kunna göra pragmatiska avvägningar vid översättningen och kunskaper i skillnader i käll- och målspråkets texttypskonventioner.

3.3 Kollers ekvivalens kategorier

Språkforskaren Werner Koller har bidragit mycket till ekvivalensforskningen. Begreppet 'ekvivalens' är svårdefinierat och till sin betydelse brett, och det har beskrivits på olika sätt av olika teoretiker. Gemensamt för samtliga definitioner är dock att de rör ett begrepp som beskriver en överensstämmelse mellan käll- och måltext (Hagberg 2005:7). Kollers definition av ekvivalens är att begreppet visar sambandet mellan två motsvarande företeelser i specifika mål- och källspråkspår och kontexter.

Koller hävdar också att det är kunskap och förmåga vad gäller just ekvivalens som vittnar om kompetens i översättning (Munday 2008:47).

I ett försök att svara på frågan om vad som måste vara ekvivalent beskriver Koller fem olika typer av ekvivalens:

Denotativ ekvivalens rör det utomspråkliga i en specifik text. Det handlar då om strävan att behålla det informationsmässiga innehållet i källtexten och överföra samma information till måltexten.

Konnotativ ekvivalens berör ordval, speciellt vad gäller synonyma ord. Genom ordval lägger man inte bara fram en informationsmässig betydelse utan även en känslomässig laddning. Ordval är en indikation på författarens personliga stil. Det indikerar även olika sociala och geografiska dimensioner och är en viktig faktor för att ange stiltivån på texten. Den mest problematiska dimensionen av den konnotativa ekvivalensen är just den emotionella. Att överföra samma känslovärde sägs vara en av de svåraste utmaningarna vid översättning.

Textnormativ ekvivalens är relaterad till olika texttyper. Olika språk kan ha olika texttypskonventioner, och vid översättning krävs i många fall anpassningar till målspråkets konventioner, speciellt då det rör sig om mer formella texter.

Pragmatisk ekvivalens, även kallad *kommunikativ ekvivalens*, är en mottagarorienterad ekvivalenskategori. Denna kategori rör översättandet av en text för en specifik läsarkrets. Vid översättning bör de kommunikativa förutsättningarna för olika mottagargrupper analyseras, så att översättaren utifrån analysen kan göra texten tillgänglig för den nya gruppen läsare.

Formell ekvivalens innefattar form och estetiska drag som ordlekar, metaforer, idiom, rim och metalingvistiska drag m.m. Denna typ av ekvivalens kan vara mycket problematisk, då det inte alltid finns stilistiska motsvarigheter i käll- och målspråk. Att uppnå formell ekvivalens kan därför kräva stor kreativitet från översättarens sida. (Koller 1989:100–103)

Enligt Koller måste en översättare vid varje ny text sätta upp en ekvivalenshierarki utifrån den kommunikativa situationen, och detta görs genom att texten analyseras ur ett översättningsrelevant perspektiv (Munday 2008:46–48).

4. Resultat och diskussion

I detta kapitel redovisas studiens resultat. Först redovisas resultatet separat, och intressanta och typiska exempel på ekvivalensproblematik som jag stött på under översättningens gång tas upp. Vid exemplen hänvisas till fotnoterna i översättningarna (se appendix a) nedan), vilket markeras med fotnotens nummer inom parentes efter exemplet. Huvudordet eller huvudorden i exemplet markeras även med fetstil. Efter exemplen följer slutligen en jämförelse och analys av samtliga resultat.

4.1 Översättning 1: *Gemensam ekonomi*

4.1.1 Översikt

I tabell 1 ges en översikt av antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Parallel economies* indelade efter analyskategorier.

TABELL 1. Antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Parallel economies* indelade efter analyskategorier.

	Verb	Stilfigurer	Termer
Fall av denotativ ekvivalensproblematik	4	3	19
Fall av konnotativ ekvivalensproblematik	4	1	0
Fall av pragmatisk ekvivalensproblematik	0	1	1
Fall av textnormativ ekvivalensproblematik	0	1	0
Fall av formell ekvivalensproblematik	2	7	1

Tabell 1 visar att den denotativa ekvivalensen vållat flest problem under översättningen. Detta gäller dock främst vid översättning av termer, som man ser här är den kategori som inneburit flest problem. Stilfigurer och verb har vållat betydligt färre problem. I fråga om dessa kategorier är det inte heller den denotativa ekvivalensen som utgör den största problemkategorin. Vad gäller stilfigurer är den formella ekvivalensen mest problematisk, medan konnotativ och denotativ ekvivalens svarar för lika stora delar av problematiken i fråga om verb. Pragmatisk och textnormativ ekvivalens innebär för samtliga tre kategorier ytterst få eller inga ekvivalensproblem.

4.1.2 Exempel

4.1.2.1 Verb

Engelskans många metaforiska verb innebär ofta problem vid översättning, och denna text utgör inget undantag. I flera fall uppstår problem med konnotativ ekvivalens där man i den engelska texten använt ett metaforiskt verb som saknar motsvarighet i svenskan. Jag har då varit tvungen att normalisera och använda mig av ett mer neutralt ord:

Ex. 1: *Obviously, sooner or later the country must be reunited [...] by **absorbing** the South into socialism → Landet måste självklart återförenas förr eller senare, genom att Sydkorea **blir** kommunistiskt* (8)

Användandet av verbet *absorb* (sv. *absorbera*) i den engelska texten ger en mycket starkare bild av hur något dras in i något annat, vilket kan väcka starkare känslor än det svenska, mer neutrala, verbet *blir* gör. Att direktöversätta det engelska verbet skulle inte ge ett idiomatiskt intryck på svenska. Översättningen innebär därmed en konnotativ förlust.

De engelska verbens metaforik kan även innebära denotativa ekvivalensproblem:

Ex. 2: *This disparity **dwarfs** the gap between the two Germanys → Denna skillnad **överskuggar** inkomstskillnaderna mellan Öst- och Västtyskland* (12)

Det är problematiskt att hitta ett lämpligt motsvarande ord för detta metaforiska verb, som direkt för tankarna till substantivet *dwarf* (sv. *dvärg*), utan att kompromissa med den konnotativa eller denotativa ekvivalensen. Här har dock en lösning identifierats, då ett metaforiskt

verb med liknande betydelse även finns på svenska. Ofta kan dock engelska verb som detta kräva omskrivningar vid översättning (t.ex. *får inkomstskillnaderna att verka mindre*) för att betydelsen ska framgå.

4.1.2.2 Stilfigurer

Under översättningens gång stötte jag på flera fall av formell ekvivalensproblematik vid översättning av rubriker innehållande stilfigurer:

Ex. 3: *Parallel economies* → *Gemensam ekonomi* (1)

Detta är ett exempel på hur man använt sig av en ordlek för att sporra intresset hos läsare och samtidigt försköna texten. Rubriken är ett av de få fall då det är möjligt att i artikeln kompromissa med den denotativa ekvivalensen till förmån för den formella. Den engelska titeln anspelar här på den breddgrad som ligger precis vid gränsen mellan Nord- och Sydkorea. 'Gemensam ekonomi' är ett begrepp som svenska läsare förstår och snarare relaterar till förhållanden än till världsekonomi, vilket kan skapa en humoristisk och intresseväckande effekt. Detta begrepp är inte alls detsamma som det man syftar på i den engelska texten, men jag har valt att använda det eftersom uttrycket i förhållande till texten är en fungerande rubrik som skapar en effekt lik den i källtexten. Detta innebär en denotativ förlust, men formell ekvivalens uppstår.

Senare i den engelska texten återknyter man även till rubriken:

Ex. 4: *the 38th parallel* → *38 breddgraden* (2)

Här står den formella ekvivalensen inte att rädda, och den denotativa ekvivalensen är det enda som kvarstår vid översättningen.

4.1.2.3 Termer

Den denotativa ekvivalensen utgör i denna text det största problemet vid översättning av termer. Något som vållar stora problem är polysemiska ord, där flera översättningsmöjligheter finns. Det finns också exempel på ord som har en svensk motsvarighet, men där det även är möjligt att använda det engelska ordet i svenska sammanhang:

Ex. 5: *This estimate values the North's output* → *Denna beräkning uppskattar värdet av Nordkoreas output* (9)

Den engelska termen *output* har flera olika svenska översättningsmöjligheter. Samtidigt som den kan behållas i sin engelska form, som i ovanstående exempel, kan den i andra sammanhang motsvaras av såväl *produktion* som *avkastning*. Betydelsen beror alltså på kontexten. Detta är också ett exempel på hur översättningen av termer under arbetets gång av mig krävt betydligt mer research än övriga kategorier.

4.2 Översättning 2: *Marknaden sticker huvudet i sanden*

4.2.1 Översikt

I tabell 2 ges en översikt av antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Squaring the triangle* indelade efter analyskategorier.

TABELL 2. Antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Squaring the triangle* indelade efter analyskategorier.

	Verb	Stilfigurer	Termer
Fall av denotativ ekvivalensproblematik	12	2	23
Fall av konnotativ ekvivalensproblematik	0	3	2
Fall av pragmatisk ekvivalensproblematik	0	0	2
Fall av textnormativ ekvivalensproblematik	1	0	1
Fall av formell ekvivalensproblematik	1	3	1

Tabell 2 visar att den denotativa ekvivalensen här utgör den största problematiken. I fråga om kategorierna verb och termer överväger den denotativa ekvivalensen. Den kategori som innebär flest fall av ekvivalensproblematik är termer. Stilfigurerna har dock en mer jämn fördelning mellan ekvivalenskategorierna denotativ, konnotativ och formell ekvivalens. Den pragmatiska och textnormativa ekvivalensen har för samtliga kategorier vållat mycket få eller inga problem.

4.2.2 Exempel

4.2.2.1 Verb

De för det ekonomiska språket typiska rumsliga verben innebär flera gånger problem vad gäller den denotativa ekvivalensen:

Ex. 6: *Treasury bond yield has **increased*** → *statsobligationsräntan har **ökat*** (55)

Problematiken kring de rumsliga verben rör sig i de allra flesta fall om kollokationer. Säger man att räntan *ökar*, att den *stiger* eller att den *höjs*? I flera av fallen är detta godtyckligt, och det är möjligt att som i just fallet med räntan välja fritt bland flera alternativ.

I denna text finns ett av få fall av textnormativ ekvivalensproblematik:

Ex. 7: *notes David Zervos* → *säger David Zervos* (71)

Svenskan och engelskan skiljer sig åt vad gäller hur varierade de är i sitt användande av verb efter citat. Detta gäller inte bara tidningsartiklar utan är en språkskillnad som är generell. Medan engelskan gärna varierar sig efter citat föredrar svenskan oftast *säger*.

4.2.2.2 Stilfigurer

Den generella tendensen är att många stilfigurer går förlorade under översättningens gång då jag har tvingats normalisera till förmån för den denotativa ekvivalensen. Detta innebär förluster vad gäller den formella ekvivalensen. I många fall är det omöjligt att överföra en stilfigur då det skulle innebära att den svenska texten blir obegriplig:

Ex. 8: *The Barnake put is very much **alive and well*** → *Barnakes synsätt är definitivt **utbrett*** (70)

Detta engelska idiom, vilket direktöversatt betyder *lever och mår bra*, saknar motsvarighet i svenskan. Då idiom sällan har en genomskinlig betydelse, är de i princip omöjliga att direktöversätta utan att riskera att texten blir obegriplig. Den engelska texten utgör här också ett exempel på hur man i det ekonomiska språket gärna förmänskligar omänskliga ting.

Det finns även i denna artikel ett exempel på hur rubriker skiljer sig från annan text vad gäller att bevara den formella ekvivalensen (se exempel (3) ovan):

Ex. 9: *Squaring the triangle* → *Marknaden sticker huvudet i sanden*
(1)

Det engelska idiomet *squaring the circle* (som här skämtsamt ersatts med *triangle* för att syfta på de tre saker man tar upp i artikeln) innebär att någon försöker göra det omöjliga. Då det inte finns något lämpligt idiom på svenska, och definitivt inget där man också kan bevara det inbakade skämtet, uppstår problematik med den formella ekvivalensen. I just detta fall har jag dock funnit det möjligt att lösa problemet med hjälp av ett annat svenskt idiom som passar till artikelinnehållet. Betydelsen är inte densamma som i källtexten men då rubriker inte endast har en informativ funktion blir det möjligt med en kompromiss vad gäller denotativ ekvivalens.

4.2.2.3 Termer

I den här artikeln finns några exempel på pragmatisk ekvivalensproblematik:

Ex. 10: *The Fed* → *centralbanken* (52)

Ex. 11: *Treasuries* → *statsobligationer* (53)

Dessa termer är specifika för USA och jag har därför valt att översätta dem med mer generella svenska termer som förklarar deras innebörd. Termerna är även förkortningar för *The Federal Reserve* respektive *Treasury bonds*. Att använda förkortningar ger texten en mer informell stil, som inte överförs till måltexten, vilket innebär en konnotativ förlust.

Även i fråga om terminologin förekommer metaforer. I denna artikel finns en metaforisk term som saknar motsvarighet i svenska och därmed inte bara vållar denotativa utan även konnotativa problem:

Ex. 12: *bulls* → *investerare med en stark tro på marknaden* (50)

Inom ekonomin talar man i engelskan om *bulls* and *bears*. *Bulls* är investerare som har en stark tro på marknaden, medan *bears* utgör motsatsen. En motsvarande metafor finns inte i svenskan och i

översättningen krävs det därmed en förklarande omskrivning. Att som svensk känna till denna metafor kräver förmodligen en relativt stor kunskap om ekonomi och här spelar tidningsformatet också in på problematiken. Att använda ett så ogenomskinligt uttryck på svenska till en något blandad läsarkrets är riskabelt och innebär risk för minskad förståelse.

4.3 Översättning 3: *Är Kina en outhärlig ekonomi?*

4.3.1 Översikt

I tabell 3 ges en översikt av antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *The indispensable economy?* indelade efter analyskategorier.

TABELL 3. Antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *The indispensable economy?* indelade efter analyskategorier.

	Verb	Stilfigurer	Termer
Fall av denotativ ekvivalensproblematik	10	0	15
Fall av konnotativ ekvivalensproblematik	2	2	0
Fall av pragmatisk ekvivalensproblematik	0	0	2
Fall av textnormativ ekvivalensproblematik	0	0	1
Fall av formell ekvivalensproblematik	1	2	1

Man kan av tabell 3 utläsa att den denotativa ekvivalensen sammanlagt utgör den största problematiken även vid denna översättning. Kategorin är den övervägande största för både verb och termer. För stilfigurerna ser det dock annorlunda ut. Vad gäller denna kategori har inte ett enda denotativ ekvivalensproblem uppstått. De enda, om än få, problemen har rört konnotativ och formell ekvivalens. Den pragmatiska och textnormativa ekvivalensen har vållat få problem, och då endast för kategorin termer.

4.3.2 Exempel

4.3.2.1 Verb

Det är inte bara vid rumsliga verb som denotativa ekvivalensproblem om kollokationer uppstår (se exempel (6) ovan):

Ex. 13: *won an order* → *vunnit en order* (99)

I detta fall är den svenska kollokationen densamma som den engelska, men det är inget som garanterar att det är så i andra fall, och det finns därmed risk för direktöversättningar. Vad gäller denotativ ekvivalens vid kollokationer är dock de rumsliga verben de som utgör de vanligaste problemen i denna text.

4.3.2.2 Stilfigurer

Bildspråket i de engelska texterna är, som redan nämnts, i de flesta fall svåra att överföra till svenska. De konnotativa och formella förlusterna kan bli stora om man ser till den aktuella texten som helhet. I vissa fall innebär en strykning av en stilfigur att andra som eventuellt skulle kunna ha översatts också måste strykas då de blir opassande i sammanhanget utan de tillhörande estetiska elementen:

Ex. 14: *carry the black stuff to the coast, and thence to China's ravenous industrial maw* → *forsla kolet till kusten, och sedan vidare till Kinas stora industrier* (89-90)

I källtexten målas här upp en bild av Kinas industrier som en glupsk käft. Att direktöversätta den engelska metaforen för Kinas stora industrier till svenska skulle bli klumpigt, och jag har därför valt att utesluta metaforen. Utan detta bildspråk blir det något slangaktiga uttrycket *the black stuff* (sv. *de svarta grejerna*) i sammanhanget också opassande, även om detta uttryck i sig inte är svåröversatt. På så vis kan en formell ekvivalensförlust leda till ytterligare förluster av samma slag. Att stryka en stilfigur förändrar textens stilnivå, vilket gör att jag ibland i viss utsträckning tvingats anpassa den omgivande texten.

4.3.2.3 Termer

Förkortningar kan utgöra problem vid översättning vad gäller pragmatisk, textnormativ och denotativ ekvivalens. Vissa förkortningar har i svenskan en vedertagen översättning, medan andra förkortningar är internationella:

Ex. 15: *GDP* → *BNP* (105)

Ex. 16: *IMF* → *IMF* (96)

Den engelska förkortningen *GDP* (*gross domestic product*) har den svenska motsvarigheten *BNP* (*bruttonationalprodukt*). Förkortningen *IMF* (*International Monetary Fund*) är dock densamma på både engelska och svenska. Skriver man ut hela organisationens namn, har svenskan dock en egen term, *Internationella valutafonden*.

Den ekonomiska terminologin kan vålla problem vid översättning. Som tidigare nämnts utgör polysemi ett problem (se exempel (5) ovan), men det finns även risk för falska vänner:

Ex. 17: *market capitalization* → *börsvärde* (103)

Den polysemiska termen *market* motsvaras av *börs* i detta sammanhang, men skulle kunna förväxlas med det till formen mer lika svenska ordet *marknad*. Det finns många uttryck som likt detta är ogenomskinliga och därmed orsakar risk för direktöversättningar, som helt enkelt är fel och inte denotativt ekvivalenta.

4.4 Översättning 4: *Makrobatik*

4.1.1 Översikt

I tabell 4 ges en översikt av antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Macrobatics* indelade efter analyskategorier.

TABELL 4. Antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Macrobatics* indelade efter analyskategorier.

	Verb	Stilfigurer	Termer
Fall av denotativ ekvivalensproblematik	8	1	17
Fall av konnotativ ekvivalensproblematik	2	1	1
Fall av pragmatisk ekvivalensproblematik	1	2	0
Fall av textnormativ ekvivalensproblematik	1	0	1
Fall av formell ekvivalensproblematik	1	6	0

Även vid denna översättning är den mest problemdrabbade kategorin termer. Den ekvivalenskategori som visat sig mest problematisk är även här den denotativa. Detta gäller även för verb, medan problem med stilfigurer övervägande rör formell ekvivalens. Även vid denna översättning utgör pragmatisk och textnormativ ekvivalens endast marginella problematikskategorier.

4.4.2 Exempel

4.4.2.1 Verb

I många fall går konnotationer förlorade då bildliga verb översätts med mer neutrala svenska ord. När bildliga verb används för en i texten upprepade gånger förekommande företeelse, kan det även inverka på hela textens stil:

Ex. 18: *took long positions in* → *investerade i* (134)

Ex. 19: *piled more than half its assets into* → *investerade mer än hälften av sina tillgångar i* (136)

Det i engelskan varierade språket blir i den svenska översättningen mer enformigt, vilket i slutändan kan påverka helhetsintrycket av texten.

I denna text finns exempel på de i det ekonomiska språket populära sport- och spelreferenserna:

Ex. 20: *went long* → *satsade* (142)

I detta fall uppstår ett pragmatiskt ekvivalensproblem. *To go long* är en taktik inom amerikansk fotboll som innebär att en spelare springer långt ner på planen för att försöka ta en passning och göra poäng. Amerikansk fotboll är dock en sport som många svenskar har lite kännedom om. Sådana kulturspecifika referenser är svåra att bevara vid översättning, och jag har varit tvungen att normalisera dem. Det svenska ordet *satsade* ger dock associationer till spel, vilket gör att en viss del av referensens konnotationer här har bevarats.

4.4.2.2 Stilfigurer

Hänsyn till målspråkets kultur kan ibland gå ut över andra typer av ekvivalens. Jag har valt att helt utelämna första meningen i artikelns brödtext i översättningen:

Ex. 21: *A wilderness of mirrors is how Hugh Hendry of Eclectica Asset Management, a macro hedge fund, has described the uncertain investment landscape, quoting a poem by T.S. Eliot* → X (122)

Meningen innehåller två stilfigurer som beskriver investeringsvärlden som ett landskap, och hur förvirrande detta landskap kan vara. Strykningen innebär en förlust vad gäller formell ekvivalens, men för att uppnå pragmatisk ekvivalens har jag ansett att detta stycke bör strykas, eftersom det riskerar att snarare förvirra än försköna. Det har heller ingen bärande betydelse för resten av texten. T.S. Eliot är en amerikansk-brittisk poet som visserligen är känd världen över, men han betraktas inte som en nationalskald av svenska på samma sätt som han kan göras av briter och amerikaner. Ett citat ur hans verk väger inte lika tungt för en svensk läsare som för en brittisk eller amerikansk. Poesi är även svåröversatt, och en direktöversättning är sällan lyckad. Ibland finns vedertagna översättningar, och ett lösryckt citat som detta

kan vara svårt att finna i sådana översättningar. Av pragmatiska skäl blir det därför mer passande, och mindre klumpigt, att stryka denna mening i översättningen.

4.4.2.3 Termer

Ord som används i allmänspråket, och då inte nödvändigtvis rör ekonomi, används även i ekonomiska kontexter, men då med en mer situationsbunden och specifik betydelse:

Ex. 22: *managers* → *fondförvaltarna* (127)

Detta är ännu ett exempel på hur polysemi kan vålla denotativa ekvivalensproblem (se exempel (5) och (17) ovan). I situationer som denna har jag utgått ifrån kontexten för att komma fram till vilket ord som bör användas.

Exemplet visar även hur det ibland är svårt att dra gränser mellan den ekonomiska terminologin och allmänspråket. Då båda influeras av varandra, är gränsen ibland mycket otydlig.

4.5 Översättning 5: *Island kommer in från kylan*

4.5.1 Översikt

I tabell 5 ges en översikt av antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Coming in from the cold* indelade efter analyskategorier.

TABELL 5. Antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Coming in from the cold* indelade efter analyskategorier.

	Verb	Stilfigurer	Termer
Fall av denotativ ekvivalensproblematik	12	1	27
Fall av konnotativ ekvivalensproblematik	6	0	1
Fall av pragmatisk ekvivalensproblematik	0	0	3
Fall av textnormativ ekvivalensproblematik	0	0	1
Fall av formell ekvivalensproblematik	2	5	0

Av tabell 5 framgår att den denotativa ekvivalensen fortsatt är den sammanlagt mest problematiska också vid denna översättning. Även i detta fall gäller det dock inte stilfigurer, där den formella ekvivalensen är mest problematisk. Bortsett från ett fall av denotativ ekvivalensproblematik är den formella ekvivalensen den enda problematik som uppstått vid översättning av stilfigurer i denna text. Termer utgör även här den kategori som är mest problemdrabbad, följd av verb. För verben har även relativt många problem av konnotativ natur uppstått. Textnormativ ekvivalensproblematik har endast uppstått vid ett enda tillfälle, medan pragmatisk ekvivalens utgjort hela tre problematikfall vid översättning av termer.

4.5.2 Exempel

4.5.2.1 Verb

Polysemiska verb innebär inte bara ekvivalensproblem, utan de ger mig som översättare också en möjlighet att kompensera för förlorad

variation som uppstått vid exempelvis metaforiska verb som saknar svensk motsvarighet (se exempel (18) och (19) ovan):

Ex. 23: [*Iceland's*] *ousize banks* **failed** *spectacularly in 2008* → [*Islands*] *storbanker* **kraschade** *ordentligt 2008* (157)

Ex. 24: *Iceland let its banks* **fail** → *Island lät sina banker* **gå omkull** (166)

Det engelska verbet är detsamma i de båda exemplen, men de olika översättningsmöjligheterna gör det möjligt att variera sig på svenska. Det är dessutom lämpligt med variation i just detta fall då orden har olika laddning och inte är helt godtyckligt utbytbara i svenskan, utan de passar olika bra i olika kontexter.

4.5.2.2 Stilfigurer

I källtexten finns ett idiom som inte bara speglar hur man i det ekonomiska språket gärna drar paralleller till sport (se exempel (20) ovan), utan även branschens tävlingsinriktade förhållningssätt:

Ex. 25: *play hardball* → *vara tuffare mot* (209)

Det engelska idiomet utgår här ifrån bollsport och det fungerar som en metafor för att vara tuff. I detta fall finns inget liknande idiom på svenska och därför har den formella ekvivalensen, som i de flesta fall, fått stå tillbaka till förmån för den denotativa.

4.5.2.3 Termer

Denna text innehåller en del exempel på pragmatisk ekvivalensproblematik vad gäller termer. *The Economist* har både amerikanska och brittiska skribenter men störst läsekrets i USA och kan därmed tänkas anpassa artiklarna efter ett amerikanskt läsarperspektiv. Därför är synen på den europeiska valutaunionen inte densamma som för läsare i ett land som är med i EU:

Ex. 26: *the euro-zone* → *EMU* (155)

Ex. 27: *membership of the European Union and, ultimately, the euro* → *medlemskap i Europeiska unionen och, till sist, i EMU* (172)

I svenskan talar vi om unionen snarare än valutan, och i källtextens perspektiv verkar man snarare betrakta EMU utifrån. EMU är för den svenska läsaren ett självklart begrepp, då vi är medlemmar i EU och potentiella framtida medlemmar i EMU.

I vissa fall uppstår även pragmatisk ekvivalensproblematik vid valutor:

Ex. 28: *the weak krunga* → *den svaga isländska kronan* (192)

Den svenska valutan och den isländska har samma namn, och jag har därmed valt att tillägga ett bestämningsord i översättningen för att undvika förväxling.

4.6 Jämförelse och analys

4.6.1 Översikt

I tabell 5 ges en översikt av antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Parallel economies*, *Squaring the triangle*, *The indispensable economy?*, *Macrobatics* och *Coming in from the cold* indelade efter analyskategorier.

TABELL 6. Sammanlagt antal fall av ekvivalensproblematik vid översättning av *Parallel economies*, *Squaring the triangle*, *The indispensable economy?*, *Macrobatics* och *Coming in from the cold* indelade efter analyskategorier.

	Verb	Stilfigurer	Termer
Fall av denotativ ekvivalensproblematik	46	7	101
Fall av konnotativ ekvivalensproblematik	14	7	4
Fall av pragmatisk ekvivalensproblematik	1	3	8
Fall av textnormativ ekvivalensproblematik	2	1	4
Fall av formell ekvivalensproblematik	7	23	3

I samtliga texter har jag funnit att det är den denotativa ekvivalensen som vållar flest problem. En viktig bidragande faktor till det är

termerna, som är den analyskategori inom vilken flest fall av problematik uppstått, och då främst av denotativ art. Också bland verben är den denotativa ekvivalensproblematiken vanligast, medan den formella ekvivalensproblematiken överväger bland stilfigurerna. Den pragmatiska ekvivalensen samt den textnormativa ekvivalensen utgör de minsta problemkategorierna. Att så är fallet beror möjligen på att svensk och engelsk eller amerikansk kultur inte skiljer sig mycket åt. Konventionerna för tidningsartiklar i de olika kulturerna är också lika.

I samtliga texter rör ekvivalensproblematiken vid termer främst det utomspråkliga, vilket är anledningen till den stora andelen problem med denotativ ekvivalens. Att slå i ordböcker har i vissa fall varit till hjälp, men i många fall har de ekonomiska termerna krävt research från min sida. Ju mer specialiserad en term är, desto fler efterforskningar har krävts. De faktamässiga oklarheterna vållar dock i sin tur språkliga problem, då okunskap om ett ord gör det mer komplicerat att hantera den omgivande språkliga kontexten (vilka verb som kollokerar med termen m.m.). Precis som Selsøe Sørensen påpekar (1994:13–28) är översättningsarbetet möjligen enklare för den som besitter kunskaper inom området han eller hon översätter inom. Här spelar min roll som översättare in då problematiken påverkas av mina begränsade kunskaper inom fackområdet. Att den kategori som utgör den största vad gäller problematik är just termer är eventuellt att förvänta sig i en text med fackspråkliga inslag som översätts av någon utan djupare fackkunskaper.

De problem med termer som är av mer språklig karaktär rör ofta polysemi och pragmatiska anpassningar. Översättningsproblematiken i fråga om de polysemiska termerna förenklas också av tillgången till information om området, då det ofta i kontexten är möjligt att utläsa vilken översättning som är den lämpliga. Ett tredje språkligt problem utgör förkortningar och vedertagna översättningar, där de senare innebär risk för direktöversättningar.

Bland stilfigurer dominerar den formella ekvivalensproblematiken. Den generella tendensen vid översättning av stilfigurer i samtliga texter är att de inte har kunnat bevaras utan att jag har tvingats normalisera. Detta är en vanlig strategi vid denna typ av språkliga företeelser då överföringar av stilfigurer ofta kan bli klumpiga eller obegripliga på målspråket. Idiom, fasta uttryck och metaforer i källspråket har sällan en exakt motsvarighet i målspråket och kräver därför omformuleringar till förmån för den denotativa ekvivalensen. Detta kan dock leda till att hela textens stil påverkas i slutändan (Ingo 2007:145). I texterna är dock olika stilfigurer olika problematiska. Exempelvis liknelser går lättare att överföra till målspråket, medan metaforer vållar desto större

problem. Uttryck som anspelar på något kulturspecifikt är också mer problematiska, och dessa har jag vid samtliga tillfällen normaliserat vid översättningen av texterna.

Analyskategorin stilfigurer utgör i samtliga texter den minsta kategorin, men stilfigurerna är ändå relativt vanliga. Som Stålhammar (1997:105–117) påpekar är det vanligt med bildspråk inom det ekonomiska språket, med det är också möjligt att det delvis är ett resultat av *The Economists* karaktäristiska stil, som är känd för underliggande fyndighet och färgstarkhet.

I flera fall tangerar kategorierna verb och stilfigurer varandra. I flera fall används i texterna metaforiska verb som inte bara ger upphov till denotativ ekvivalensproblematik, utan även till formell och konnotativ sådan. I dessa fall är det svårt att bevara den konnotativa och formella ekvivalensen då det sällan finns motsvarande metaforiska verb i målspråket. Dessa verb har jag därför i de flesta fall normaliserat till förmån för den denotativa ekvivalensen.

Vid de metaforiska verben märks i flera fall det ekonomiska språkets uppskattning av regelbundenhet och spel. I texterna återkommer flera gånger sportreferenser. Sportreferenserna i dessa texter har dock i många fall varit relaterade till amerikansk fotboll och har då normaliserats av hänsyn till den pragmatiska ekvivalensen.

Den denotativa ekvivalensproblematiken är dock störst även när det gäller verb, i alla texter utom en. Främst handlar problemen om rumsliga verb och kollokationer. Även om man i både svenskan och engelskan flitigt använder rumsliga verb, är det inte ovanligt att man inte använder sig av samma rumsliga verb efter ett visst begrepp. I många fall är det även godtyckligt vilket verb som bör användas, och flera översättningsmöjligheter finns. I dessa fall har jag varit tvungen att ta ställning till huruvida jag har velat vara konsekvent eller om jag har velat variera språket.

En tydlig tendens vid översättning av texterna är att jag har tvingats till många normaliseringar. Samtliga texter innehåller fackspråk och att sprida information är artiklarnas främsta syfte. Detta har lett till att jag i den hierarki som Koller understryker att man bör klarlägga för översättningsarbetet har valt att ge den denotativa ekvivalensen högsta prioritet för att undvika informationsförluster (se Munday 2008:46–48).

5. Slutsats

På grund av det begränsade materialet för denna studie är den inte helt att betrakta som kvantitativ. Att den är baserad på egna översättningar påverkar också till viss del objektiviteten. *The Economists* utpräglade stil kan också ha haft viss inverkan på de översättningssvårigheter som uppstått. Men den klara tendensen vid översättningen av texterna är att den denotativa ekvivalenskategori innebär flest problem. Trots att det är den denotativa ekvivalensen som i dessa texter vållar flest problem, och i många fall är tidskrävande, är den också den ekvivalens som varit lättast att uppnå då den inte främst handlar om språk och det är möjligt att genom research komma fram till rätt lösning. Ser man istället till den formella och konnotativa ekvivalensen är antalet problem betydligt färre, men desto fler lämnas olösta. En vanlig lösning på dessa typer av problem är normalisering, vilket leder till stilistiska och konnotativa förluster. Förluster är desto mer ovanliga vad gäller denotativ ekvivalensproblematik.

Det är också tydligt att den typ av ekvivalens som orsakar flest problem är relaterad till vilken analyskategori som är aktuell. Det begränsade antalet analyskategorier som är föremål för undersökning i denna studie hindrar mig därför från hårdtagna slutsatser och generaliseringar. Men mönstret är att de många facktermerna är mest problematiska och att problemen vad gäller dessa främst är av denotativ karaktär, eftersom informationssökning krävs. Detta behöver inte vara specifikt för det ekonomiska språket, utan det är möjligt att detta gäller för texter med fackspråkliga inslag i allmänhet. Som Selsøe Sørensen säger är förkunskap viktig vid översättning av alla sorters facktexter (Selsøe Sørensen 1994:13–18). Tendensen vid dessa översättningar är alltså att den ekvivalenskategori som innebär flest problem är den denotativa ekvivalensen, men det är det ekonomiska språkets förkärlek för bildspråk som vållar de mest svårlösta problemen, och dessa är av formell och konnotativ karaktär.

Käll- och litteraturförteckning

Primärkällor:

- Coming in from the cold. 2010. I: *The Economist* 18–31 december. S. 127–128.
- Macrobatics. 2011. I: *The Economist* 15–21 januari. S. 70
- Parallel economies. 2011. I: *The Economist* 1–7 januari. S. 58
- Squaring the triangle. 2010. I: *The Economist* 18–31 december. S. 128
- The indispensable economy?. 2010. I: *The Economist* 30 oktober–5 november. S. 73–74.

Referenslitteratur:

- Hagberg, Måns. 2005. *Håller den måttet? En prövning av Katharina Reiss metod för översättningsanalys*. Göteborgs universitet: Institutionen för svenska språket.
- Ingo, Rune. 2007. *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur
- Koller, Werner, 1989. Equivalence in Translation Theory. I: Chesterman, Andrew (ed.), *Readings in Translation Theory*. Helsinki: Finn Lectura.
- Melin, Lars. 2004. *Corporate bullshit. Om språket mitt i city*. Stockholm: Svenska förlaget.
- Munday, Jeremy. 2008 [2001]. *Introducing translation studies. Theories and applications*. 2nd ed. Oxon: Routledge.
- Riksbanken, <www.riksbanken.se>. Hämtad 2011-03-30
- Rikstermbanken, <www.rikstermbanken.se>. Hämtad 2011-03-30
- Rombach, Björn, Zapata Johansson, Patrik. 2005. Ekonomiskan – ett framgångsrikt språk. I: Rombach, Björn (red.), *Den framgångsrika ekonomiskan*. Stockholm: Santérus.
- Stålhammar, Mall. 1997. *Metaforernas mönster i allmänspråk och fackspråk*. Stockholm: Carlsson

Selsøe Sørensen, Henrik. 1994. Knowledge and LSP Translation. When Does a Translator Have to be Unfaithful? Some Cases of LSP Translation. I: Lykke Jakobsen, Arnt (ed.), *Translating LSP texts: Some theoretical considerations*. Copenhagen: Samfundslitteratur.

The Economist <www.theeconomistgroup.com>. Hämtad 2011-02-24.

Appendix

a) Översättningar

Översättning av Parallel economies

*Gemensam ekonomi*¹

Vad Nord- och Sydkorea kan lära sig av Tyskland återförening

Sydkoreanerna fasar inför tanken på nya strider vid *den 38 breddgraden*² som avgränsar landet från det kommunistiska Nordkorea. Men det är inte alla som *uppskattar*³ den möjliga lösningen på deras kalla krig: återupptagande av förbindelser och återförening.

Nordkoreas fattigdom är nästan lika skrämmande som dess stridslustnad. Om den grymma diktaturen kollapsar, vilket inte är troligt – men inte heller otänkbart, skulle det innebära att det militära hotet byts ut mot en rad ekonomiska risker, som en möjlig invandringsström av billiga gästarbetare och kostsamma förpliktelser att ge stöd åt Nordkoreas folk och infrastruktur. Tyskland är knappast ett lugnande exempel på återförening. Två decennier efter landet återförenades *är forna Östtyskland fortfarande en stor belastning*⁴ för Tysklands budget, samtidigt som det står för en stor del av arbetslöshetssiffrorna.

Innan det senaste Koreakriget ägde rum 1950 *fanns*⁵ landets *tunga industri*⁶ främst i norr. Så sent som 1975 översteg *inkomsten per*

1 Stilfigur, denotativ, textnormativ och formell ekvivalens

2 Stilfigur, formell ekvivalens

3 Verb, konnotativ ekvivalens

4 Verb, formell ekvivalens

5 Verb, konnotativ ekvivalens

6 Term, denotativ ekvivalens

*capita*⁷ Sydkoreas, enligt Eui-Gak Hwang vid Korea universitet i Seoul. ”Landet måste självklart återförenas förr eller senare, genom att Sydkorea *blir*⁸ kommunistiskt” skrev Joan Robinson, en ekonom vid Cambridge, 1977.

Sydkoreas centralbank beräknar att Nordkoreas årliga inkomst per person endast låg på 960 dollar 2009, vilket var omkring 5 % av Sydkoreas. (Denna beräkning uppskattar värdet av Nordkoreas *output*⁹ värderat efter Sydkoreanska priser och deras *växelkurs*¹⁰ mot den *amerikanska dollarn*¹¹). Denna skillnad *överskuggar*¹² inkomstskillnaderna mellan Öst- och Västtyskland strax före återföreningen (se tabell). Nordkorea är både fattigare och större än Östtyskland var. Befolkningen på 24 miljoner invånare är omkring hälften så stor som Sydkoreas, medan Östtysklands var ungefär en fjärdedel av Västtysklands.

Om Korea återförenades skulle regeringen stå inför ett obönhörligt val. Man skulle kunna försöka minska klyftan i levnadsstandard mellan nord och syd genom *bidrag*¹³, *offentliga investeringar*¹⁴ och *subventioner*¹⁵. Eller så kan man bereda sig på kraftig invandring när fattiga Nordkoreaner flyttar till Sydkorea i jakten på högre löner. Tyskland lutade åt det första alternativet. Östtyska löner i ostmark omvandlades till västtyska D-mark, *enligt kursen 1:1*¹⁶, och höjdes sedan till närmare de västtyska lönenivåerna efter fackliga påtryckningar. Detta dämpade rädslan för att gästarbetare skulle strömma in i väst, eller för att kapital skulle strömma ut. Men det avskräckte också från privata investeringar i öst – förutom för kraftigt subventionerade fastighetsspekulationer som i slutändan misslyckades – och gjorde att Östtysklands arbetare *tappade marknad genom för höga priser*¹⁷.

Michael Funke vid Hamburgs universitet och Holger Strulik vid Leibniz universitet i Hannover är två av många ekonomer som har

7 Term, denotativ ekvivalens

8 Verb, konnotativ ekvivalens

9 Term, denotativ ekvivalens

10 Term, denotativ ekvivalens

11 Term, pragmatisk ekvivalens

12 Verb, denotativ och konnotativ ekvivalens

13 Term, denotativ ekvivalens

14 Term, denotativ ekvivalens

15 Term, denotativ ekvivalens

16 Term, denotativ ekvivalens

17 Term, denotativ ekvivalens

studerat Tysklands återförening. De använde 2005 samma studiemodeller för att **ge en bild av**¹⁸ Koreafrågan. Deras beräkningar (som de beskriver som ”rigorösa spekulationer”) åskådliggör vidden av problemet. Att utjämna levnadsstandarderna i landets båda delar skulle kosta över hälften av Sydkoreas **skatteintäkter**¹⁹. Regeringen skulle kunna minska **skattebördan**²⁰ till endast 30 % av **statsinkomsterna**²¹, men följderna skulle bli att man måste ta emot 8 miljoner nordkoreaner, uppskattar de två ekonomerna.

Regeringen skulle naturligtvis kunna sprida ut kostnaderna över tid genom lån från utlandet. Det finns ingen anledning till att dagens koreaner skulle betala hela kostnaden för återföreningen av deras land. Och i princip skulle Nordkoreas produktivitet kanske kunna komma ikapp Sydkoreas ganska snabbt. Eftersom kapitalet i Nordkorea är knappt borde **avkastningen**²² i teorin bli stor. Investerare kommer att attraheras av landets lovande placering, råmaterial och arbetare, som är unga, relativt välutbildade och billiga. (Många sydkoreanska och kinesiska företag har redan **tagit detta steg**²³. Exempelvis Hyundai Asan och Korea Land Corporation driver Kaesong Industrial Complex som ligger en bit in i Nordkorea. Det **innefattar**²⁴ 116 fabriker, har 40 000 nordkoreanska anställda och producerar varje månad textilier, kemikalier, elektronik och andra varor värda över 20 miljoner dollar.)

Trots Nordkoreas styvsinta övertygelse vad gäller **centralplanering**²⁵ växer marknaden **som en blomma ur asfalten**²⁶ **i sprickorna i den kommunistiska fasaden**²⁷. I sin nya bok *Witness to transformation* dokumenterar Stephan Haggard och Marcus Noland denna marknadsreform ”underifrån” **genom att utgå ifrån**²⁸ intervjuer med flyktingar i Sydkorea och Kina. De fann att 62 % av flyktingarna i Kina hade förlitat sig på marknaden som sin främsta källa till mat, medan bara 3 % hade förlitat sig på staten. Nästan 70 % av flyktingarna sa att de fick mer än hälften av sin inkomst från någon form av

18 Verb, denotativ ekvivalens

19 Term, denotativ ekvivalens

20 Term, denotativ ekvivalens

21 Term, denotativ ekvivalens

22 Term, denotativ ekvivalens

23 Stilfigur, formell ekvivalens

24 Verb, denotativ ekvivalens

25 Term, denotativ ekvivalens

26 Stilfigur, formell och konnotativ ekvivalens

27 Stilfigur, formell och pragmatisk ekvivalens

28 Verb, denotativ ekvivalens

*egenföretagsamhet*²⁹, exempelvis genom att sälja sin skörd eller reparera cyklar.

Nordkoreaner har vänt sig till marknaden i ren desperation. T.ex. under svälten i mitten av 1990-talet kraschade *det offentliga distributionssystemet*³⁰, vilket tvingade hushållen att föda upp boskap, samla ekollon och havsalger eller odla grödor i sina kök. Inofficiella marknader växte fram när människor antingen tånjde på lagen eller trotsade den. En del av denna typ av byteshandel avkriminaliserades 2002. Men 2005 *tog regimen till hårdhandskarna*³¹ igen.

Att planera slutet på planeringen

Detta hemliga *byteshandelssystem*³² kan kanske innebära *början*³³ på en mer dynamisk *marknadsekonomi*³⁴. Men centralplaneringens kollaps i Nordkorea är *på gott och ont*³⁵. Kina var ett av de första kommunistiska länderna som liberaliserade sin ekonomi utan en stor minskning i *produktionen*³⁶. Det gjorde man genom att behålla centralplaneringen länge nog för att växa ur den. Under de första åren av reform fanns de av staten bestämda rättigheterna och skyldigheterna för hushåll och företag kvar. Men utöver det fick de sälja eller köpa vad de ville för vad än de kunde få. Detta tillät att priserna kunde göra jobbet som signal för nöd och överflöd, samtidigt som man undvek de splittringar och påfrestningar som andra *övergångsekonomier*³⁷ genomlidit.

Nordkorea skulle tjäna på att följa Kinas exempel, menar Gérard Roland vid Berkeley universitet i Kalifornien. (Hushåll skulle åtminstone ha rätt till en ranson på nödvändiga varor till kontrollerade priser) Innan Nordkorea kan göra en lyckad övergång till marknadsekonomi måste de kanske därför införliva något som liknar deras offentliga distributionssystem. Landets *bästa alternativ*³⁸ kan vara att återinföra en rudimentär plan.

29 Term, denotativ ekvivalens

30 Term, denotativ ekvivalens

31 Verb, formell ekvivalens

32 Term, formell ekvivalens

33 Stilfigur, formell ekvivalens

34 Term, denotativ ekvivalens

35 Stilfigur, formell och denotativ ekvivalens

36 Term, denotativ ekvivalens

37 Term, denotativ ekvivalens

38 Stilfigur, denotativ ekvivalens

Vägen till en marknadsekonomi kommer utan tvekan vara skakig. Sydkoreas kommunistiska syskon är både fattigare och folkrikare än Västtysklands någonsin var. Men som Funke, Strulik och Roland påpekar har Korea en fördel som Tyskland saknade. De kan dra lärdom av deras exempel.

Översättning av *Squaring the triangle*

Marknaden sticker huvudet i sanden ³⁹

Att obligationsräntan⁴⁰ stigit⁴¹ löser inte ett gammalt problem⁴²

Under 2010 har finansmarknaden speglat ett underligt sammanflöde av åsikter. *Den effektiva räntan på statsobligationer⁴³* har varit låg (utanför Europa) vilket har varit ett tecken på att investerare förväntar sig låg inflation och långsam ekonomisk tillväxt. Men *inflationbromsen⁴⁴ guld har haft en stadig uppgång⁴⁵*, medan *det har gått bra för⁴⁶ amerikanska aktier⁴⁷*, som inriktar sig på tillväxt.

Denna trefaldiga kombination kan inte vara för alltid. Att den varat så pass länge beror antagligen på *den amerikanska centralbankens⁴⁸ kvantitativa lättnader⁴⁹*, som tröstade *investerare med en stark tro på marknaden⁵⁰* i alla tre *tillgångsklasser⁵¹*. Guldfantaster såg kvantitativa lättnader som inflationsdrivande, aktieentusiaster såg taktiken som tillväxtfrämjande och obligationsmarknaderna kunde känna trygghet inför att *centralbanken⁵²* skulle agera ”sista utvägen – köpare” av *statsobligationer⁵³*.

Konstigt nog var det centralbankens andra omgång av kvantitativa lättnader i november som verkar ha *brutit dödläget⁵⁴*. Den tioåriga statsobligationsräntan har *ökat⁵⁵* från 2,56 % till 3,53 % sedan dess, och

39 Stilfigur, formell och denotativ ekvivalens

40 Term, denotativ ekvivalens

41 Verb, denotativ ekvivalens

42 Stilfigur, konnotativ ekvivalens

43 Term, denotativ ekvivalens

44 Stilfigur, konnotativ ekvivalens

45 Verb, denotativ ekvivalens

46 Verb, denotativ ekvivalens

47 Term, denotativ ekvivalens

48 Term, denotativ och pragmatisk ekvivalens

49 Term, denotativ ekvivalens

50 Term, denotativ och konnotativ ekvivalens

51 Term, denotativ ekvivalens

52 Term, formell ekvivalens

53 Term, denotativ och konnotativ ekvivalens

54 Stilfigur, formell ekvivalens

55 Verb, denotativ ekvivalens

gjorde en extra spurt efter tillkännagivandet av en överenskommelse om att skattesänkningarna från Bushs regeringsperiod skulle förlängas och utökas med en sänkning av *arbetsgivaravgiften*⁵⁶.

Den drivande kraften bakom dessa stigande räntor kan diskuteras. Högre obligationsräntor kan vara ett resultat av större förväntningar på den ekonomiska tillväxten, *fiskala*⁵⁷ bekymmer eller höjd inflation. Goldman Sachs ekonomer *anser att ökningen beror*⁵⁸ på det förstnämnda. De har *höjt*⁵⁹ sina prognoser för den amerikanska ekonomin nästa år med mellan en halv och en hel procentenhet. Att obligationsräntan stigit är ett av stegen på väg tillbaka till mer normala marknadsförhållanden och ingenting att oroa sig över.

Strategen Paul Mortimer-Lee från BNP Paribas är i andra lägret. I sin *skarpa*⁶⁰ text *The night they killed Santa grämde han sig över*⁶¹ att alla förevändningar för fiskal rättskaffenhet hade övergivits. ”Nu ser det ut som om den snälle mannen i vitt skägg bara funnits för att finansiera en *finanspolitisk expansion*⁶². [Ben] Barnake erbjöd sig att köpa fler statsobligationer och [Barack] Obama bestämde sig för att hjälpa honom genom att tillhandahålla många fler av dem.” Men Mortimer-Lees rädslor delas inte av många, i alla fall inte om man ska döma av spridningen på den amerikanska *statskulden*⁶³ på *CDS-marknaden*⁶⁴.

Vad gäller inflationsförväntningar har ingen drastisk höjning ägt rum under de senaste veckorna, men det har skett en uppgång sedan det i augusti blev klart att en andra omgång kvantitativa lättnader var på gång. Marknaderna förväntar sig nu en amerikansk inflation på omkring 2 % under de närmsta tio åren. Om förväntningarna kan hållas på den nivån skulle det glädja centralbanken.

Trots att obligationsräntan stigit betraktar centralbanken antagligen den senaste omgången kvantitativa lättnader som lyckade. Samtidigt som de *avvärjt*⁶⁵ rädslor för deflation har de bidragit till ytterligare lyft i *aktiekurserna*⁶⁶. Den välståndseffekt uppgången skapar *kommer att*

56 Term, denotativ ekvivalens

57 Term, denotativ ekvivalens

58 Verb, denotativ ekvivalens

59 Verb, denotativ ekvivalens

60 Stilfigur, konnotativ ekvivalens

61 Verb, denotativ ekvivalens

62 Term, denotativ ekvivalens

63 Term, denotativ ekvivalens

64 Term, denotativ och textnormativ ekvivalens

65 Verb, denotativ ekvivalens

66 Term, denotativ ekvivalens

*bidra till*⁶⁷ ekonomins återhämtning. Men detta ser ut som ett återupptagande av centralbankens gamla taktik att *åta sig att finansiera*⁶⁸ *aktiemarknaden*⁶⁹ (vilket var mycket vanligt på 1980- och 90-talen). ”Bernankes synsätt är definitivt *utbredd*⁷⁰” *säger*⁷¹ David Zervos från investeringsbanken Jeffries, som säger att centralbanken är fast besluten att åstadkomma en deflation i ekonomin. Men i långa loppet är att skapa pengar för att hålla uppe *tillgångspriserna*⁷² inte en hållbar taktik.

Högre obligationsräntor har andra konsekvenser som kanske inte är lika välkomna. *Bostadsräntorna*⁷³ i USA har stigit, *vilket minskat dragningskraften ytterligare*⁷⁴ för den dämpade bostadsmarknaden. Räntorna i Storbritannien och Tyskland har påverkats av statsobligationsmarknaden och har stigit med en tredjedels till en halv procentenhet under den senaste månaden, trots att båda länderna ihärdigt anstränger sig för att hålla sina *budgetunderskott*⁷⁵ under kontroll. Högre räntor i Tyskland, som *sätter standarden för*⁷⁶ andra *EMU-länder*⁷⁷, sätter tryck på låntagare utanför EMU.

Investerare på aktiemarknaden borde också tänka efter noga innan de gläds alltför mycket åt stigande obligationsräntor. Trots allt talade investerare med stark tro på marknaden tidigare för att låga räntor var goda nyheter för aktier, eftersom de uppmuntrade investerare att *överge*⁷⁸ *räntebärande tillgångar*⁷⁹ i jakten på högre *avkastning*⁸⁰. Enligt det bästa långtidsmåttet, *den konjunkturpassade P/E-multipeln*⁸¹, ser Wall Street ut att vara övervärderat på ett värde av

67 Verb, denotativ och formell ekvivalens

68 Verb, denotativ ekvivalens

69 Term, denotativ ekvivalens

70 Stilfigur, formell ekvivalens

71 Verb, textnormativ ekvivalens

72 Term, denotativ ekvivalens

73 Term, denotativ ekvivalens

74 Verb, denotativ ekvivalens

75 Term, denotativ ekvivalens

76 Stilfigur, denotativ ekvivalens

77 Term, pragmatisk ekvivalens

78 Verb, denotativ ekvivalens

79 Term, denotativ ekvivalens

80 Term, denotativ ekvivalens

81 Term, denotativ ekvivalens

21,9, omkring 33 % över det historiska genomsnittet. Det verkar redan visa sig i en markant återhämtning i **företagsvinster**⁸².

Det grundläggande problemet kvarstår. I en ”normal” amerikansk ekonomi, med en inflation på 2 % och **tillväxt i real BNP**⁸³ på 3 %, borde statsobligationsräntan ligga på omkring 5 %. Men sådana räntor skulle vara för höga för att bostadsmarknaden, aktiemarknaden och andra regeringar världen över skulle må bra av det. Marknaden är inte närmare att lösa det dilemma än de var i början av 2010.

82 Term, denotativ ekvivalens

83 Term, denotativ ekvivalens

Översättning av *The indispensable economy*

Är Kina en outhärlig ekonomi?

HONG KONG

Kina är kanske inte lika betydelsefullt som du tror

Staden Alpha i Queensland i Australien har enligt Mark Imber från *prospekteringsföretaget*⁸⁴ Waratah Coal bara 400 invånare, med en deltidsarbetande ambulansförare och en enda polis. Men under de närmsta åren lär staden bli fem gånger så stor, tack vare en investering på 7,5 miljarder *australiensiska dollar*⁸⁵ (*cirka 45 miljarder SEK*⁸⁶) som hans företag har gjort tillsammans med Metallurgical Corporation of China, ett statligt ägt företag som *sköter*⁸⁷ Kinas gruv- och metallindustri. Man kommer *gräva*⁸⁸ Australiens största kolgruva och bygga 490km järnväg för att kunna forsla *kolet*⁸⁹ till kusten, och sedan vidare till Kinas *stora industrier*⁹⁰.

Det är svårt att överdriva den kinesiska ekonomins omfattande inverkan på världen, på allt från småstäder till stora marknader. De stod för omkring 46 % av världens kolkonsumtion 2009, enligt branchorganet World Coal Institute, och konsumerar ungefär lika mycket av världens zink och aluminium. Under 2009 *förbrukade de*⁹¹ dubbelt så mycket råstål som EU, USA och Japan tillsammans. De köpte fler bilar än USA förra året och i år verkar de *vara på gång*⁹² att köpa fler mobiltelefoner än resten av världen tillsammans, enligt *investeringsbanken*⁹³ China First Capital.

I Kina är en *tillväxt*⁹⁴ på 9,6 % (noteringen för gällande års tredje kvartal) en nedgång. Landet kommer i år att stå för nästan en femtedel

84 Term, denotativ ekvivalens

85 Term, denotativ ekvivalens

86 Term, pragmatisk ekvivalens

87 Verb, denotativ ekvivalens

88 Verb, denotativ ekvivalens

89 Stilfigur, formell ekvivalens

90 Stilfigur, konnotativ och formell ekvivalens

91 Verb, denotativ ekvivalens

92 Verb, denotativ ekvivalens

93 Term, denotativ ekvivalens

94 Term, denotativ ekvivalens

av den *globala tillväxten*⁹⁵, enligt *IMF*⁹⁶. Vad gäller köpkraftsparitet kommer de att stå för precis över en fjärdedel.

Under de första 25 åren av sin uppgång var Kinas inflytande synligast i företags *slutresultat*⁹⁷, eftersom landet gjorde det möjligt för dem att *sänka*⁹⁸ kostnaderna. Det senaste har landet blivit mer synligt. Den tyska lyxbilstillverkaren Audi sålde under första kvartalet mer bilar i Kina (inklusive Hong Kong) än i hemlandet. Japanska Komatsu har just *vunnit*⁹⁹ en order på ”44 superstora tippvagnar” från Kinas största kolgruveföretag.

The Economist har skapat ett ”Kinaberoendeindex” som innefattar 22 av företagen på *det amerikanska börsindexet S&P 500*¹⁰⁰ som har fått stor del av sin *avkastning*¹⁰¹ från Kina. Indexet är *baserat på*¹⁰² företagens *börsvärde*¹⁰³ och hur stor del av deras avkastning som kommer från Kina. Det innefattar flygplanstillverkarna Intel och Qualcomm, Yum! Brands som äger KFC och andra restaurangkedjor, flygplanstillverkaren Boeing och glastillverkaren Corning. Indexet överträffade det större S&P 500 med 10 % 2009, då Kinas ekonomi gick förbi USA:s med över 11 procentenheter. Men det *backade*¹⁰⁴ i april, då Kinas regering brottades med en begynnande fastighetsbubbla.

Kina är i sig själv en stor och dynamisk del av världsekonomin. Bara av det skälet kommer landet att stå för en betydande del av den globala tillväxten i år. Den svårare frågan är huruvida Kina kan bidra stort till resten av världens tillväxt.

Kina är nu den största exportmarknaden för länder så långt bort som Brasilien (de stod för 12,5 % av Brasiliens export 2009), Sydafrika (10,3 %), Japan (18,9 %) och Australien (21,8 %). Men exporten utgör endast en del av *BNP*¹⁰⁵. I de flesta ekonomier är *inhemsk konsumtion*¹⁰⁶ mer betydande. Följaktligen står exporterna till Kina

95 Term, denotativ ekvivalens

96 Term, textnormativ ekvivalens

97 Term, formell och denotativ ekvivalens

98 Verb, denotativ ekvivalens

99 Verb, denotativ ekvivalens

100 Term, denotativ ekvivalens

101 Term, denotativ ekvivalens

102 Verb, denotativ ekvivalens

103 Term, denotativ ekvivalens

104 Verb, denotativ ekvivalens

105 Term, denotativ ekvivalens

106 Term, denotativ ekvivalens

bara för 3,4 % av BNP i Australien, 2,2 % i Japan, 2 % i Sydafrika och 1,2 % i Brasilien (se karta).

Exportintäkterna¹⁰⁷ kan naturligtvis utlösa en kedjereaktion i en ekonomi. I Alpha stimulerar utsikterna för försäljning av kol till Kina investeringar i gruvor, järnvägar och antagligen även i polisarbete. Men dessa ”multiplikatorer” är sällan större än 1,5 eller 2, vilket alltså innebär att de sällan mer än fördubblar bidraget till BNP. Därtill kommer att precis som ökade exporten **är ett plus**¹⁰⁸ för tillväxten, är blomstrande importen ett minus. De flesta länderna utanför Östasien drabbades av försämrad handelsbalans med Kina från 2001 till 2008. Utifrån tillväxtens enkla matematik gjorde detta att handeln med Kina bidrog (något) negativt, inte positivt.

Kina spelar en större roll i sina närmsta grannars ekonomier. Exporter till Kina stod för över 14 % av Taiwans BNP förra året, och över 10 % av Nordkoreas. Men enligt flera studier är omkring hälften av Östasiens export till Kina komponenter (t.ex. halvledare och hårddiskar) till varor som i slutändan exporteras vidare någon annanstans. Inom dessa industrier är Kina inte så mycket en motor för efterfrågan som ett transportband för efterfrågan som kommer någon annanstans ifrån.

Andelen delar och komponenter i landets import **minskar**¹⁰⁹ dock. Från nästan 40 % för tio år sedan, minskade den till 27 % 2008, enligt en färsk avhandling av Soyoung Kim vid Seouls nationella universitet och Jong-Wha Lee och Cyn-Young Park från Asian Development Bank. De skriver att detta speglar Kinas successiva ”förändring från att vara världens fabrik till att alltmer vara världens konsument”. Gabor Pula och Tuomas Peltonen från Europeiska centralbanken beräknar att Filippinernas, Sydkoreas och Taiwans ekonomier idag är mer beroende av efterfrågan från Kina än från USA.

Handel är inte det enda sättet på vilket Kinas upp- och nedgångar kan **sprida sig**¹¹⁰ till resten av världen. Landets köp av **utländska tillgångar**¹¹¹ håller **kapitalkostnaderna**¹¹² nere och dess aptit på råmaterial håller priserna uppe, till fördel för **råvaruproducenter**¹¹³, oavsett var de säljer sina varor. Landets framgångar kan **öka**¹¹⁴

107 Term, denotativ ekvivalens

108 Verb, formell ekvivalens

109 Verb, denotativ ekvivalens

110 Verb, konnotativ ekvivalens

111 Term, denotativ ekvivalens

112 Term, denotativ ekvivalens

113 Term, denotativ ekvivalens

114 Verb, konnotativ ekvivalens

självförtroende och produktivitet. Vivek Arora och Athanasios Vamvakidis från IMF har i en avhandling gjort ett försök att mäta denna *stora inverkan*¹¹⁵. Enligt deras uppskattningar skulle resten av världens BNP med 0,4 % (cirka 290 miljarder dollar) på fem år om Kinas tillväxt ökade med 1 procentenhet för varje år,

Sedan *den ekonomiska krisen*¹¹⁶ har Kina visat att landets ekonomi kan växa även när USA:s krymper. Man är inte helt beroende av världens största ekonomi. Men det betyder inte att man kan ersätta den. I april frågade det oberoende undersökningsföretaget Bank Credit Analyst vad som skulle hända om Kina ”kraschlandade”. Deras svar på denna ”apokalyptiska” fråga var ganska ”godartat”. Som man påpekade stod Japan vid 1990-talets början för en större del av BNP än Kina gör idag. Landets tillväxt *minskade*¹¹⁷ under första halvan av 90-talet från 5 % till 1 % utan att det hade någon märkbar effekt på globala trender. Det är svårt att överdriva Kinas betydelse för världsekonomin. Men det är inte omöjligt.

115 Stilfigur, konnotativ ekvivalens

116 Term, pragmatisk ekvivalens

117 Verb, denotativ ekvivalens

Översättning av *Macrobatics*

*Makrobatik*¹¹⁸

NEW YORK

För att dra in¹¹⁹ pengar måste *makrohedgefonder*¹²⁰ vara *snabba i vändningarna*¹²¹

¹²²För makrohedgefonder, som satsar på globala ekonomiska trender genom att handla med instrument av nästan alla slag är investeringsvärlden synnerligen förbryllande. De ställs inför stora *betalningsförsummelser av statsskulder*¹²³ i Europa, Kinas uppsving, risken för att *statlig intervention*¹²⁴ eller *nya ras*¹²⁵ på marknaden och inte minst *ytterligare satsningar kvantitativa lättnader*¹²⁶ i USA.

*Fondförvaltarna*¹²⁷ klagar över att det inte fanns några tydliga trender att följa 2010. De som dök upp gick ofta snabbt tillbaka, vilket kollrade bort *makrofonderna*¹²⁸, som vanligtvis investerar i mer långsiktiga saker. *Den genomsnittliga avkastningen*¹²⁹ var modest – omkring 8 % förra året, vilket är mindre än den typiska *hedgefonden*¹³⁰ (se tabell). Några av de största namnen kom på efterkälken. Brevan Howards avkastning låg på omkring endast 1 %. I augusti sa Georg Soros, *makrovärldens konung*¹³¹, protegé Stanley Druckenmiller att han skulle *stänga*¹³² sin fond Duquesne Capital Management, eftersom han inte var nöjd med sin prestation.

-
- 118 Stilfigur, formell ekvivalens
 - 119 Verb, denotativ ekvivalens
 - 120 Term, denotativ ekvivalens
 - 121 Stilfigur, formell ekvivalens
 - 122 Stilfigur, formell och pragmatisk ekvivalens
 - 123 Term, denotativ ekvivalens
 - 124 Term, denotativ ekvivalens
 - 125 Stilfigur, pragmatisk ekvivalens
 - 126 Term, denotativ ekvivalens
 - 127 Term, denotativ ekvivalens
 - 128 Term, denotativ ekvivalens
 - 129 Term, denotativ ekvivalens
 - 130 Term, denotativ ekvivalens
 - 131 Stilfigur, formell och konnotativ ekvivalens
 - 132 Verb, denotativ ekvivalens

Några fondförvaltare lyckades sticka ut. De som *investerade i*¹³³ *aktier*¹³⁴ och råvaror gick det speciellt bra för. Passport Capital, en makrohedgefond på ett värde av 4,2 miljarder dollar baserad i San Fransisco, *ökade*¹³⁵ med 18 % förra året, delvis för att de *investerade*¹³⁶ mer än hälften av sina *tillgångar*¹³⁷ i råvarurelaterade aktier, t.ex. Riversdale, ett australiensiskt gruvföretag. Den stora makrofonderna Bridgewater *steg*¹³⁸ med nästan 45 %, mycket på grund av sina *investeringar*¹³⁹ i guld och i amerikanska och europeiska *obligationer*¹⁴⁰. Autonomy Capital *gick upp*¹⁴¹ 26 % delvis för att de *satsade*¹⁴² mindre på euron och den *europeiska kreditmarknaden*¹⁴³, och mer på olika asiatiska valutor. Att äga *handelsvalutor*¹⁴⁴, t.ex. kanadensiska dollar, har också visat sig vara lukrativt för vissa fonder.

Fondförvaltarna inledde 2011 med några nyårslöften. Många planerar att *ta*¹⁴⁵ större risker. Det föregående året visade också vikten av att vara snabb vad gäller att ge sig in i och dra sig ur affärer. Vanligen *stärker*¹⁴⁶ makrofonder sin ställning långsamt. Thomas Jelf från makrofonderna Prologue Capital, baserad i London, säger dock: ”På förra årets växlande marknad hade affärerna kortare livslängd. Man var tvungen *att snabbt satsa fullt ut och sedan vara villig att släppa taget snabbare*¹⁴⁷. Man var tvungen att vara mer taktiskt aggressiv.

Trots en medioker prestation under 2010 har investerare varit fortsatt entusiastiska vad gäller makrofonder. De är rörliga och skiftande och de handlar i många *tillgångsklasser*¹⁴⁸. Under förra årets första elva månader mottog de också omkring 9,5 miljarder dollar i

133 Verb, denotativ ekvivalens

134 Term, denotativ ekvivalens

135 Verb, denotativ ekvivalens

136 Verb, konnotativ ekvivalens

137 Term, denotativ ekvivalens

138 Verb, denotativ ekvivalens

139 Term, konnotativ ekvivalens

140 Term, denotativ ekvivalens

141 Verb, denotativ ekvivalens

142 Verb, denotativ, pragmatisk och formell ekvivalens

143 Term, denotativ ekvivalens

144 Term, denotativ ekvivalens

145 Verb, konnotativ ekvivalens

146 Verb, denotativ ekvivalens

147 Stilfigur, formell och denotativ ekvivalens

148 Term, denotativ ekvivalens

*investeringsanslag*¹⁴⁹, enligt *informationsföretaget*¹⁵⁰ Barclay-Hedge. Detta gjorde makrofonder till en av den mest populära typen av hedgefond. Investerare gillar dem ”eftersom det fortfarande finns en nervositet inför framtiden”, säger¹⁵¹ Michael Novogratz, en av cheferna på *investeringsbolaget*¹⁵² Fortress. ”Investerare ser makro som *ett skydd*¹⁵³ mot att världen förändras” tror Novogratz, som har hand om bolagets makrofonder.

Denna entusiasm innebär att andra typer av hedgefonder är upptagna med att finslipa sin expertis vad gäller makro. Steven Drobny från Drobny Global Advisors, ett undersöknings- och strategiföretag för makrofonder, säger att han märker en ökning av bolag som ger sig in på området för första gången. Han kallar dem ”makroturister”.

149 Term, denotativ ekvivalens

150 Term, denotativ ekvivalens

151 Verb, textnormativ ekvivalens

152 Term, denotativ ekvivalens

153 Stilfigur, formell ekvivalens

Översättning av *Coming in from the cold*

Island kommer in från kylan

LONDON OCH REYKJAVIK

Island har varit hårt mot långivare och snällt mot sig självt

Det är en strategi som använts av otaliga studenter genom åren: att hitta den klasskamrat som är minst kunnig och att sträva efter att vara bättre än honom. Regeringar har försökt sig på ett liknande trick för att övertyga röstarna och marknaden om att deras ekonomi går bra i svåra tider. ”Vi är inte Grekland” har varit *det ständiga mantrat*¹⁵⁴ från länder i *EMU*¹⁵⁵ till nervösa obligationsinvestorer. Irlands utnyttjade skattebetalares tröst har varit att ”vi är i alla fall inte Island”, vars *storbanker*¹⁵⁶ *kraschade*¹⁵⁷ ordentligt 2008. Men den trösten börjar blekna.

Bevisen på Islands ekonomiska återhämtning betyder att irländarna inte längre kan övertyga sig själva om att situationen är värre någon annanstans. Siffror som släpptes den sjunde december visade att Islands *BNP*¹⁵⁸ *ökade*¹⁵⁹ med 1,2 % under det tredje kvartalet (Irlands BNP ökade med 0,5 % under det tredje kvartalet enligt siffror som publicerades den sextonde december). Isländska centralbankens *referensränta*¹⁶⁰ har *sjunkit*¹⁶¹ till 4,5 % från en topp på 18 %. När den isländska kronans värde, mätt i dollar, halverades vid krisens kulmen *drevs*¹⁶² inflationen upp till så mycket som 18,6 %. Den har sedan dess *minskat*¹⁶³ till nära centralbankens mål på 2,5 %. ”*Eländesindexet*”¹⁶⁴, en obarmhärtig mätning som summerar arbetslöshet och

-
- 154 Stilfigur, formell ekvivalens
 - 155 Term, pragmatisk ekvivalens
 - 156 Term, denotativ ekvivalens
 - 157 Verb, denotativ och konnotativ ekvivalens
 - 158 Term, denotativ ekvivalens
 - 159 Verb, denotativ ekvivalens
 - 160 Term, denotativ ekvivalens
 - 161 Verb, denotativ ekvivalens
 - 162 Verb, denotativ ekvivalens
 - 163 Verb, denotativ ekvivalens
 - 164 Term, konnotativ ekvivalens

*inflationstakt*¹⁶⁵, antyder att det nu går bättre för Island än för Irland (se tabell).

Islands återhämtning verkar erbjuda Irland, och andra länder i EMU-området med problem, två stora lärdomar. Den första är att den extra kostnad det innebär att inte stödja sina banker kan vara förvånansvärt liten. Island lät sina banker *gå omkull*¹⁶⁶ och landets BNP *minskade*¹⁶⁷ med 15 % från sin högsta notering innan det nådde botten. Irland ”räddade” sina banker och såg sin *output*¹⁶⁸ *minska*¹⁶⁹ med 14 % *från topp till botten*¹⁷⁰.

En andra lärdom är att fördelarna för ett litet land med att vara med i en stor valutaunion *är något överreklamerade*¹⁷¹. När panikslagna investerare skydde små valutor under hösten 2008, verkade euron vara en fristad. På Island pratades det mycket om ett snabbt medlemskap i Europeiska unionen och, till sist, i *EMU*¹⁷². Två år senare verkar euron snarare vara en fälla för länder som kämpar med att återfå *konkurrenskraft i exporten*¹⁷³. Grekland och Irland har förlorat marknadens förtroende, trots att båda *emitterar*¹⁷⁴ obligationer i euro. De isländska röstarnas inställning till EU och EMU har svalnat.

Båda lärdomarna måste vara högst berättigade. Island lät sina banker gå omkull, inte av eget val, utan för att de var tvungna. Då tre av Islands största banker kraschade 2008 hade landets *banktillgångar*¹⁷⁵ växt till tio gånger BNP. Staten hade inte råd att *ge stöd åt*¹⁷⁶ hela systemet, som Irland (vars *inhemska banker*¹⁷⁷ hade tillgångar på 200 – 300 % av BNP) försökte göra. Istället räddade man de delar som behövdes för att hålla igång ekonomin. De kraschade bankernas *inhemska konton*¹⁷⁸ flyttades till nya banker. Paket med *bolån*¹⁷⁹ och *företagslån*¹⁸⁰

165 Term, denotativ ekvivalens

166 Verb, denotativ och konnotativ ekvivalens

167 Verb, denotativ ekvivalens

168 Term, denotativ ekvivalens

169 Verb, denotativ ekvivalens

170 Stilfigur, formell ekvivalens

171 Stilfigur, formell ekvivalens

172 Term, pragmatisk ekvivalens

173 Term, denotativ ekvivalens

174 Verb, denotativ ekvivalens

175 Term, denotativ ekvivalens

176 Verb, denotativ ekvivalens

177 Term, denotativ ekvivalens

178 Term, denotativ ekvivalens

179 Term, denotativ ekvivalens

*diskonterades*¹⁸¹ och överfördes och blev de nya bankernas tillgångar. Bankers utländska investeringar och (mycket större) utländska skulder *struntade man i*¹⁸².

*Att låta utländska långgivare betala notan*¹⁸³ för bankernas excesser på det här viset *har varit skonsamt mot*¹⁸⁴ Islands skattebetalare och *deponenter*¹⁸⁵. Men krisen har ändå haft en stor och ogynnsam inverkan på de offentliga finanserna. *Den totala statsskulden*¹⁸⁶ var 2007 bara 29 %, men kommer att *komma upp i*¹⁸⁷ 116 % av BNP under 2010, säger *IMF*¹⁸⁸.

Endast en liten del av denna skuld är orsakad av *budgetunderskottets*¹⁸⁹ snabba *recession*¹⁹⁰. En del av den är kapital som tillhandahållits de nya bankerna, en del är lån från IMF och en del är förlusterna som centralbanken gjorde på lån till kraschade banker. En annan stor del är de 4 miljarder euro som Island är skyldiga Storbritanniens och Nederländernas regeringar för att täcka betalningar på *insättningsförsäkringar*¹⁹¹ till småsparare i Icesave, ett dotterbolag till Landsbanki, en bank som gått omkull. Ett avtal om avbetalning av den skulden avslogs i en folkomröstning i mars och nu diskuteras ett mindre betungande avtal. Mycket av pengarna skulle hämtas från Landsbankis tillgångar, på bekostnad av andra långgivare.

Den svaga *isländska kronan*¹⁹² har samtidigt ökat kostnaden för återbetalning av *statsobligationer*¹⁹³ som emitterats i utländsk valuta. Och trots att en svag valuta har varit en fördel vid *finanspolitisk åtstramning*¹⁹⁴ – den följande inflationen har *höjt*¹⁹⁵

-
- 180 Term, denotativ ekvivalens
 181 Term, denotativ ekvivalens
 182 Stilfigur, denotativ ekvivalens
 183 Stilfigur, formell ekvivalens
 184 Verb, konnotativ ekvivalens
 185 Term, denotativ ekvivalens
 186 Term, denotativ ekvivalens
 187 Verb, denotativ ekvivalens
 188 Term, textnormativ ekvivalens
 189 Term, denotativ ekvivalens
 190 Term, denotativ ekvivalens
 191 Term, denotativ ekvivalens
 192 Term, pragmatisk ekvivalens
 193 Term, denotativ ekvivalens
 194 Term, denotativ ekvivalens
 195 Verb, konnotativ ekvivalens

*skatteåterbäringarna*¹⁹⁶ vilket i reella termer gjort det lättare att *sänka*¹⁹⁷ lönerna inom *den offentliga sektorn*¹⁹⁸ – är det mindre viktigt för Islands återhämtning än många inser. Det största skälet till att Islands ekonomi inte *skadades allvarligare*¹⁹⁹ var en helomvändning i handelsbalansen från underskott till överskott. Men det *berodde*²⁰⁰ mer på kollapsen i importen, som orsakades av en minskning på 25 % i *konsumtionen*²⁰¹, än på återhämtning i exporten. Fyra femtedelar av exporten är antingen fisk eller metall, som t.ex. aluminium, vars produktion är beroende av Islands billiga energi. Båda dessa industrier är begränsade i kapacitet: fiske av kvoter och metall av *klumpinvesteringar*²⁰² i smältare och kraftverk. Irlands exports framtidsutsikter är bättre.

Trots alla eurons brister är det tveksamt om isländarna skulle *vara pigga på*²⁰³ att behålla och använda isländska kronor om de inte var tvingade till det genom *kapitalkontroller*²⁰⁴. Att lätta på dessa vore svårt. Isländska sparare har inte mycket val annat än att köpa statsskulder vilket artificiellt håller *räntan*²⁰⁵ nere. Företag och hushåll är tungt belastade med skulder, varav några är indexreglerade till inflationen. Huspriserna har *sjunkigt kraftigt*²⁰⁶ och har för många hus- eller lägenhetsinnehavare resulterat i *negativt eget kapital*²⁰⁷. Omkring 40 % av de nya bankernas tillgångar är *utan avkastning*²⁰⁸. Det är inte många isländare som tror på en förbättring.

Trots det är det faktum att Islands ekonomi bara har gått lite sämre än Irlands fortfarande en triumf. Man har varit tuff mot långivare och bortsett från några internationella normer – och återhämtat sig. Irland har stöttat sina banker till förmån för det större europeiska banksystemet. Belöningen har blivit ”räddningslån” med räntor som gör

196 Term, denotativ ekvivalens

197 Verb, denotativ ekvivalens

198 Term, denotativ ekvivalens

199 Verb, konnotativ ekvivalens

200 Verb, konnotativ ekvivalens

201 Term, denotativ ekvivalens

202 Term, denotativ ekvivalens

203 Verb, formell ekvivalens

204 Term, denotativ ekvivalens

205 Term, denotativ ekvivalens

206 Verb, formell ekvivalens

207 Term, denotativ ekvivalens

208 Term, denotativ ekvivalens

det svårt att fixa finanserna. Nästa irländska regering kanske kan titta på Island och bestämma sig för att *vara tuffare mot*²⁰⁹ Europa.

209 Stilfigur, formell ekvivalens